Lysegrønt håb…
I en håbløs tid

Mickey Gjerris
M. Th., PhD
Lektor i bioetik
www.mickeygjerris.com

- Etik & Ansvar
- Natur
- Klima & biodiversitet
- Hovedet i sandet
- Lysegrønt håb

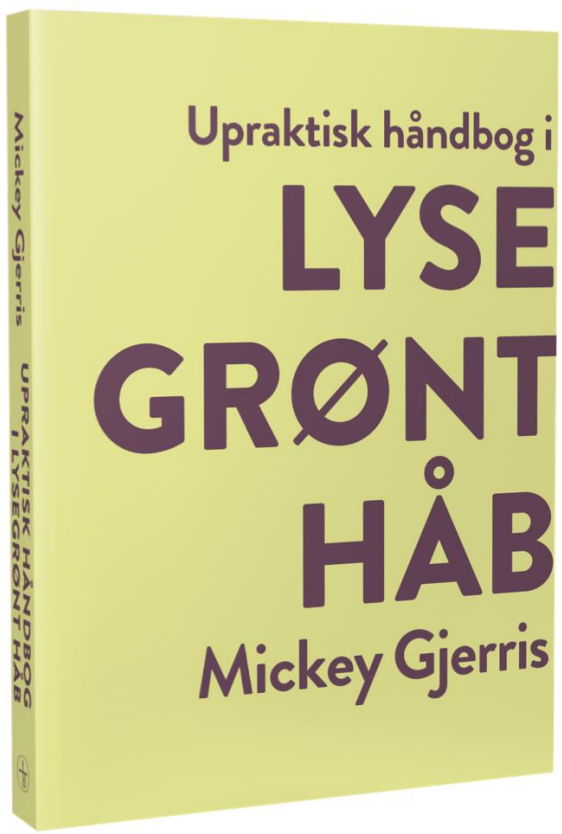

Etik & ansvar

"Man bør være god ved dyr"

- *”Man bør være god ved dyr”*
  - =
- Man bør ikke påføre følende væsener smerte, frygt, frustration eller lidelse med mindre
  - Det er i væsenets egen interesse
  - Det tjener et formål, der er så vigtigt, at det retfærdiggør det

Er den her grund vigtig nok?

Rundt økologiske og fritgående høner har 87,5 pct. brud på brystbenet, og hver høne har i gennemsnit 2,6 brud. Foto: Colourbox

Store æg presser hønerne: De fleste render rundt med brækket brystben

Næsten ni ud af ti økologiske høner render rundt med et brækket brystben, viser ny forskning. Billedet er det samme for høner i bur og skrabehøner. "Det er et voldsomt dyrevelfærdsproblem," siger en af forskerne bag.

I årtier har ægproduktionen fremavlet høner til at lægge et unaturligt højt antal æg: I naturen lægger en vild høne ca. 20 æg årligt, mens en produktionshøne lægger knap ét æg om dagen.

Af Henrik Hindby Koszyczarek

Høner med brud på brystbenet

Høner i berigede bure
Forekomst af brud: 80,7 pct.
Gns. antal brud per høne: 2
Skrabeægshøner
Forekomst af brud: 90,1 pct.
Gns. antal brud per høne: 2,9
Øko- eller fritgående høner Forekomst af brud: 87,5 pct. Gns. antal brud per høne: 2,6

ØKOLOGISK NU
ØKONU.DK

WITH GREAT
POWER
COMES GREAT
RESPONSIBILITY

Den, der er vældig stærk,
bør også være vældig rar

Man skal kunne se, at problemet rummer etiske aspekter

- *Det er forkert, at børn dør af sult, hvis det kan undgåes*

Man skal kunne se, at de etiske aspekter vedrører en selv

- *Jeg bør gøre noget for at afhjælpe situationen*

Man skal have finde frem til en velovervejet løsning

- *Fra "Man bør hjælpe børn i nød" til "hvad bør jeg gøre i morgen?"*

Man skal føre sine beslutninger ud i livet

- *Donere til nødhjælp i stedet for at bruge pengene på eget "overflødigt" forbrug*

SIGH

Natur

- A. Kig på de medbragte billeder af ”natur” og ”kultur” og diskuter, hvad ordene ”natur” og ”kultur” dækker over

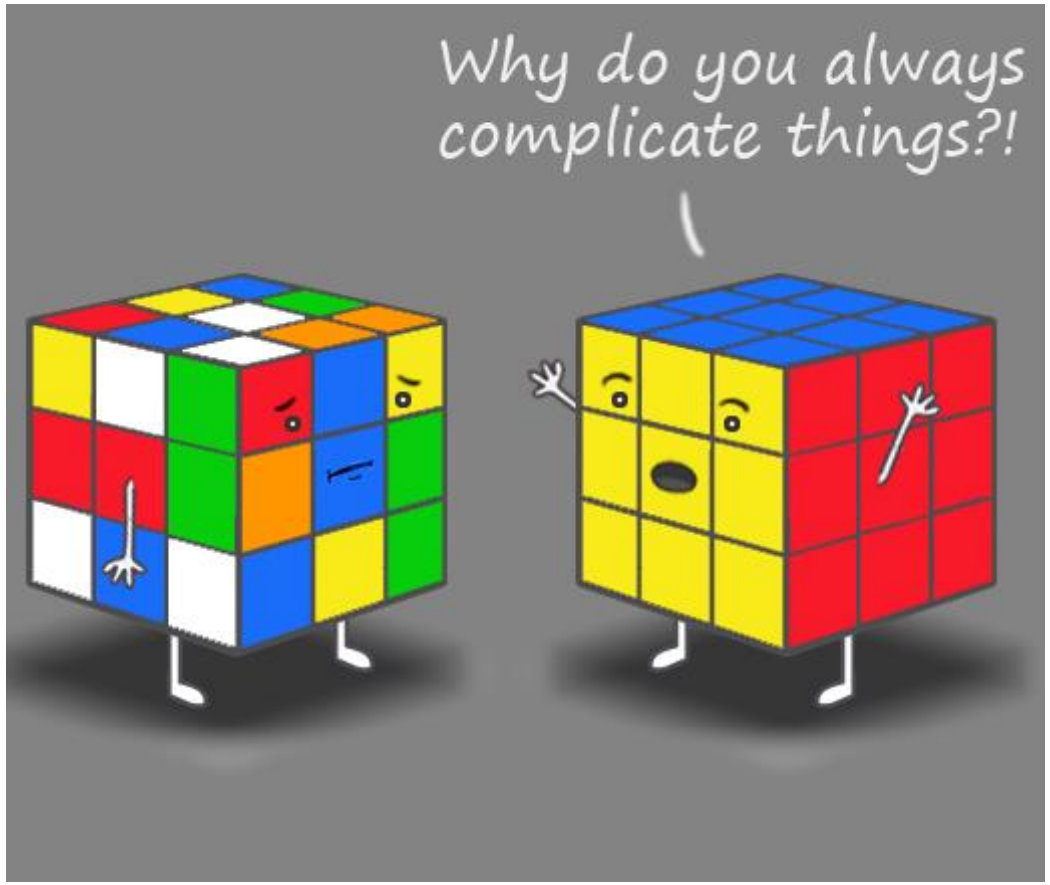

- To forståelsesmuligheder, der forenkler diskussionen
  - **Naturen er det, som ikke er påvirket af mennesket**
    - Men vi er vokset ud af naturen
      - Fra Big Bang til evolutionsprocesserne
    - Vi lever i det Antropocæne
      - Vi påvirker alt
  - **Alt er natur, da mennesket er natur**
    - Benægter den erfaring, der kommer til udtryk i sproget
      - ”natur/kultur”
        ”naturligt/unaturligt”
- Så måske er opgaven ikke at forenkle, men komplicere

- Natur er (tak til Hans Fink)
  - Det uberørte
  - Det vilde
  - Det landlige
  - Det levende
  - Det historisk velkendte
  - Det sunde
  - Det hele

  - Det, der ikke kun er bestemt af menneskets vilje

- Ord som ”natur” og ”naturlighed” har i dag en overvejende positiv klang
  - Natur = Noget godt
  - Unaturligt = Noget dårligt
  - Ofte også i etisk forstand
    - Rigtigt/forkert
- Derfor har det stor betydning, hvad der defineres som hvad
- Det ved reklameindustrien alt om
  - Og politikerne

Jacob Jensen (V) / Folketinget

En kornmark er også en form for natur, mener Venstres miljøordfører, som er utilfreds med, at miljøministeren ikke mener, at en kornmark er natur.

Det er nedværdigende, når miljøminister Lea Wermelin (S) afviser, at en kornmark er natur.

Det mener Venstres miljøordfører Jacob Jensen, som deltog i et samråd onsdag, hvor bemærkningen fra ministeren faldt.

Lea Wermelin (@LeaWermeli...

s
thospitaler
nmark
dling på 1. klasse

Teres Hospitalet København

Naturlig skandinavisk stil

Plastikkirurgi
Kosmetiske behandlinger
Peelinger
Avanceret hudpleje

Besøg os på

Uimodstå

Resty

Med mere end 15 millioner behandlinger på verdensplan o
omfattende klinisk dokumentation, er det videnskabeligt be
Restylane giver naturlige og langtidsvirkende resultater.
Behandling med Restylane er ikke-kirurgisk
og med minimal restituering.

Besøg o

New
SIERRA
Mist
NATURAL
lemon-lime soda
WITH OTHER NATURAL FLAVORS
CAFFEINE FREE
MADE WITH REAL SUGAR
THE SODA NATURE WOULD DRINK if NATURE DRANK SODA™

AQUAD'ORABLE
NATURAL BEAUTY. BOTTLED.
AQUAD'OR

Vores strategiske retning skal bringe brugeren Tættere på Naturen™

MÆLK ER EN NATURLIG KILDE TIL CALCIUM SOM ER NØDVENDIG FOR VEDLIGEHOLDELSEN AF NORMALE KNOGLER OG TÆNDER

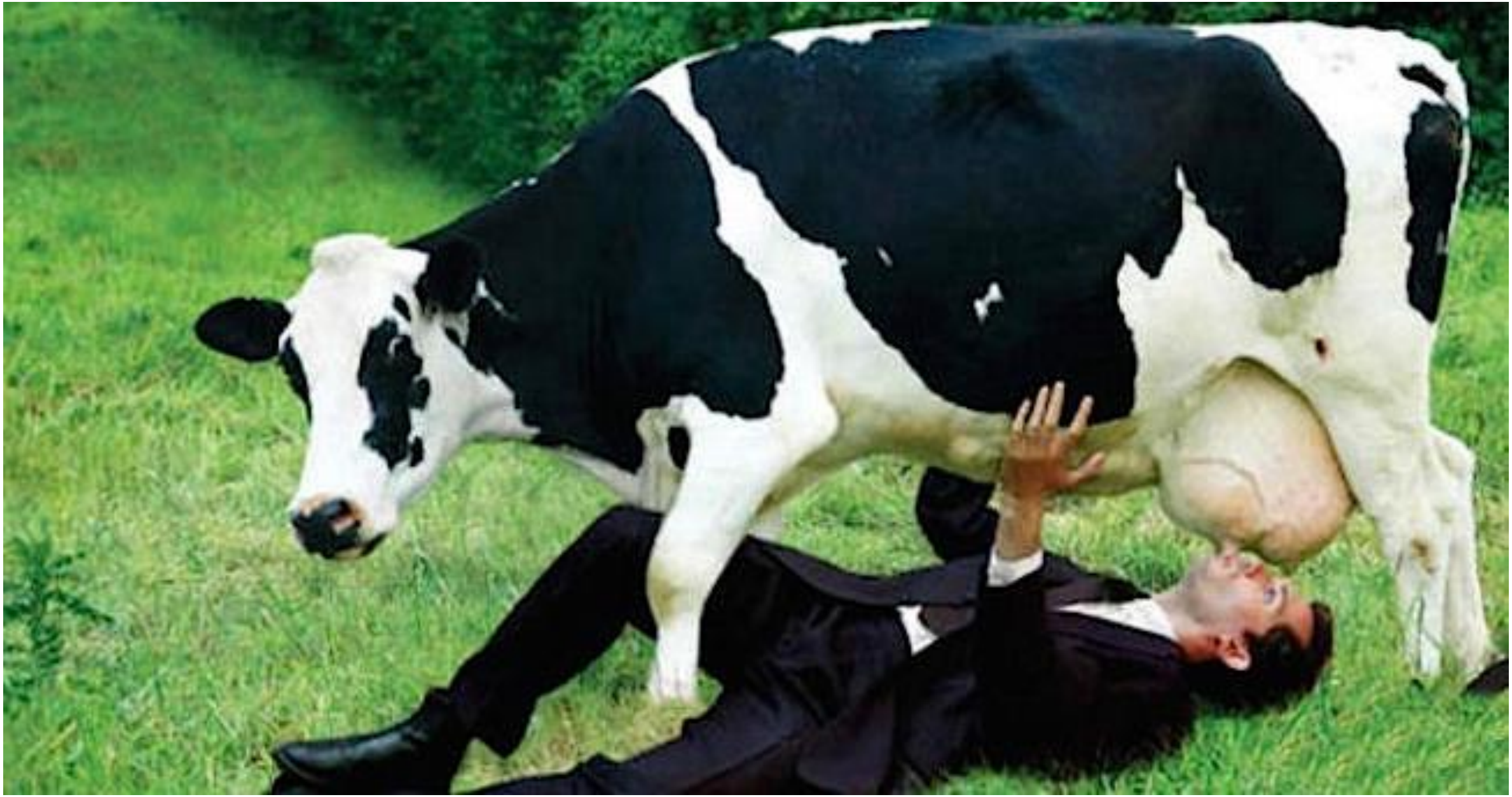

- **Men bliver noget godt eller rigtigt af at være natur/naturligt?**

- Vigtig pointe
  - Det er ikke nok at sige, at noget er ”natur” eller ”naturligt” og derfor godt
    - I bedste fald en beskrivelse
  - Etisk set skal man også argumentere for, at det er etisk godt
- Ellers
  - Er vi bare enige om noget, som vi ikke aner, hvad er
  - Har man ikke fremsat noget argument, men blot en synsning

https://en.wikipedia.org/wiki/Appeal_to_nature

SIGH

Klima
&
biodiversitet

Information

KLIMA Læsetid: 1 min.

Her er hovedkonklusionerne i den alarmerende nye rapport fra FN's Klimapanel

Den globale temperatur og det globale havniveau stiger med hidtil uset hastighed – og syv andre hovedkonklusioner i ny omfattende rapport fra FN's Klimapanel

Store oversvømmelse har ramt Kina denne sommer. Blandt andet her i Weihui.

Her er de vigtigste konklusioner fra FN's Klimapanel:

- Den globale overfladetemperatur er i dag 1,1 grader højere end 1850-1900. Hvert af de sidste fire årtier har været tiltagende varmere end noget foregående årti siden 1850.
- Den globale opvarmning forventes at overstige 1,5 grader i de tidlige 2030'ere i alle scenarier på nær det mest pessimistiske, hvor den vil stige endnu mere.
- Den globale opvarmning vil overstige 2 grader i midten af det 21. århundrede, med mindre der sker store reduktioner af drivhusgasser i de kommende årtier. I værste fald stiger temperaturen mellem 3,3 og 5,7 grader inden år 2100.
- Menneskeligs indflydelse har utvetydigt opvarmet klimasystemet, og udbredte og hastige opvarmninger har allerede fundet sted.
- Enhver forøgelse af den globale opvarmning vil betyde, at de ekstreme vejrfænomener bliver hyppigere.
- Mange af de forandringer, der forårsages af drivhusgasudledninger frem til i dag og i fremtiden, er irreversible i århundreder, op til årtusinder. Det gælder særligt forandringer i havene, iskapperne og det globale havniveau.
- En fordobling af CO2 i atmosfæren vil øge den globale middeltemperatur med 3 graders celcius.
- Arealet af sommerisen i Arktis er nu mindre end på noget tidspunkt de seneste 6.000 år, ligesom den »næsten synkrone« tilbagetrækning af alverdens gletsjere siden 1950 er foregået hastigere end i de sidste 2.000 år.

Kilder: DMI og FN's Klimapanel, IPCC

Home | About | Campaigns | Goals | Take Action | Partnerships | News And Media | Learn More

UN Report: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating'

Current global response insufficient;
'Transformative changes' needed to restore and protect nature;
Opposition from vested interests can be overcome for public good
Most comprehensive assessment of its kind;
1,000,000 species threatened with extinction

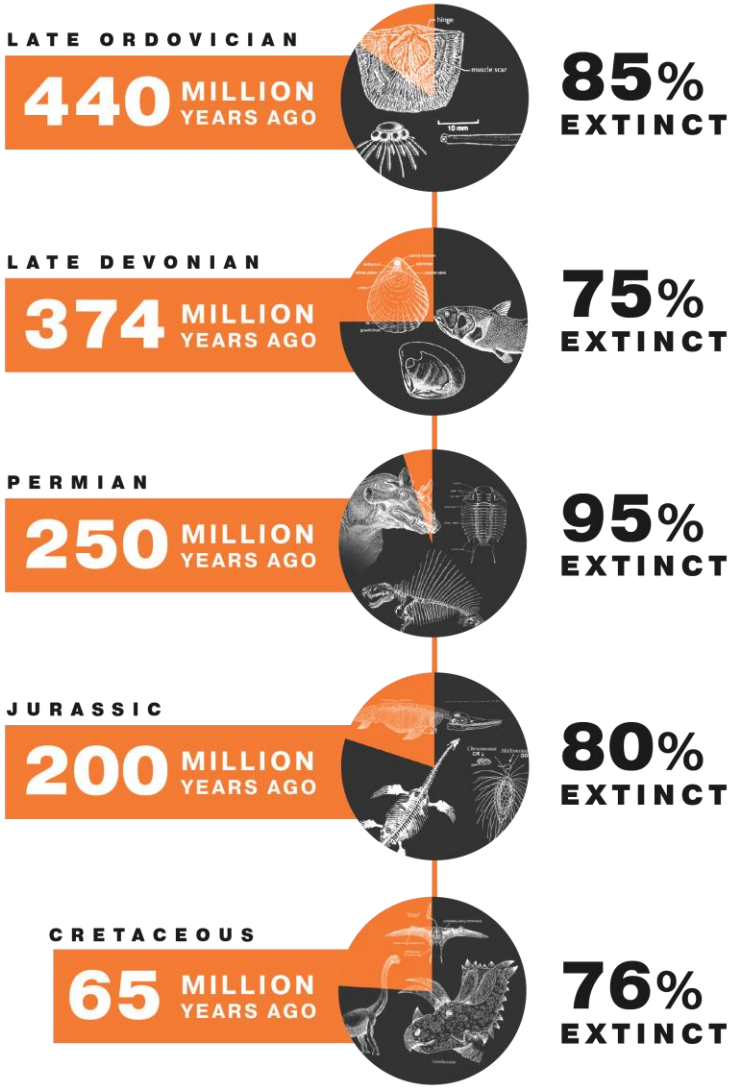

Country Overshoot Days 2021

When would Earth Overshoot Day land if the world's population lived like...

EARTH OVERSHOOT DAY

Source: National Footprint and Biocapacity Accounts, 2021 Edition
data.footprintnetwork.org

Global Footprint Network
Advancing the Science of Sustainability

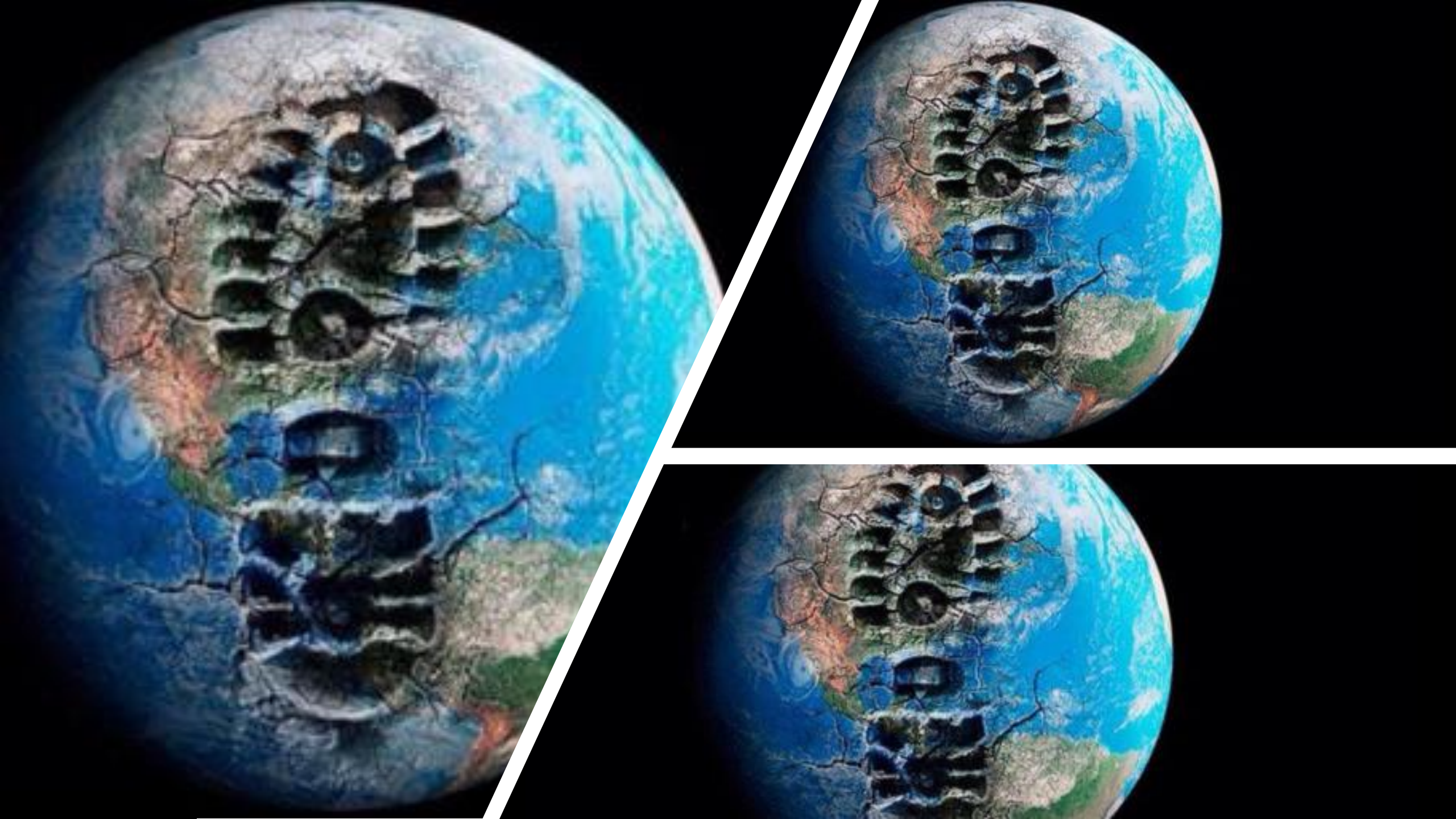

SIGH

Hovedet i sandet

- En stille undren
  - Erfaring
    - Vi ser os selv som gode og ansvarlige Fejl, dumheder, forglemmelser, men ikke ond vilje
  - Antagelse
    - Opdager vi, at vi skader andre, holder vi op
  - Præmis
    - Klimaforandringer og artsuddøen skader andre
  - Erfaring
    - Alligevel fortsætter vi stort set ufortrødent

- Undskyldninger (et udvalg)
  - Problemets kompleksitet
    - *Oh, what to do?*
  - Afstanden mellem handlinger og konsekvenser
    - *Ude af øje, ude af sind*
  - Individ og kollektiv
    - *Men, hvad med de andre?*
  - Frygt for fremtiden
    - *Nu var det lige så hyggeligt*
  - Individets betydningsløshed
    - *Jeg er kun en dråbe i havet*
  - **Ønsket om et godt liv**
    - ***Uden bacon er livet ikke værd at leve***

HVAD VIL DU VÆRE NÅR DU BLI'R STOR?
LYKKELIG...

- Det gode liv i hyperforbrugssamfundet
  - Præferencer skabes og iscenesættes som behov
    - Reklamer 24/7/365/tildøden
  - Vi jagter lykken i form af velstand
    - Vi er ikke så forskellige, som vi tror

we buy shit we don't need—with money we don't have—to impress people we don't like.

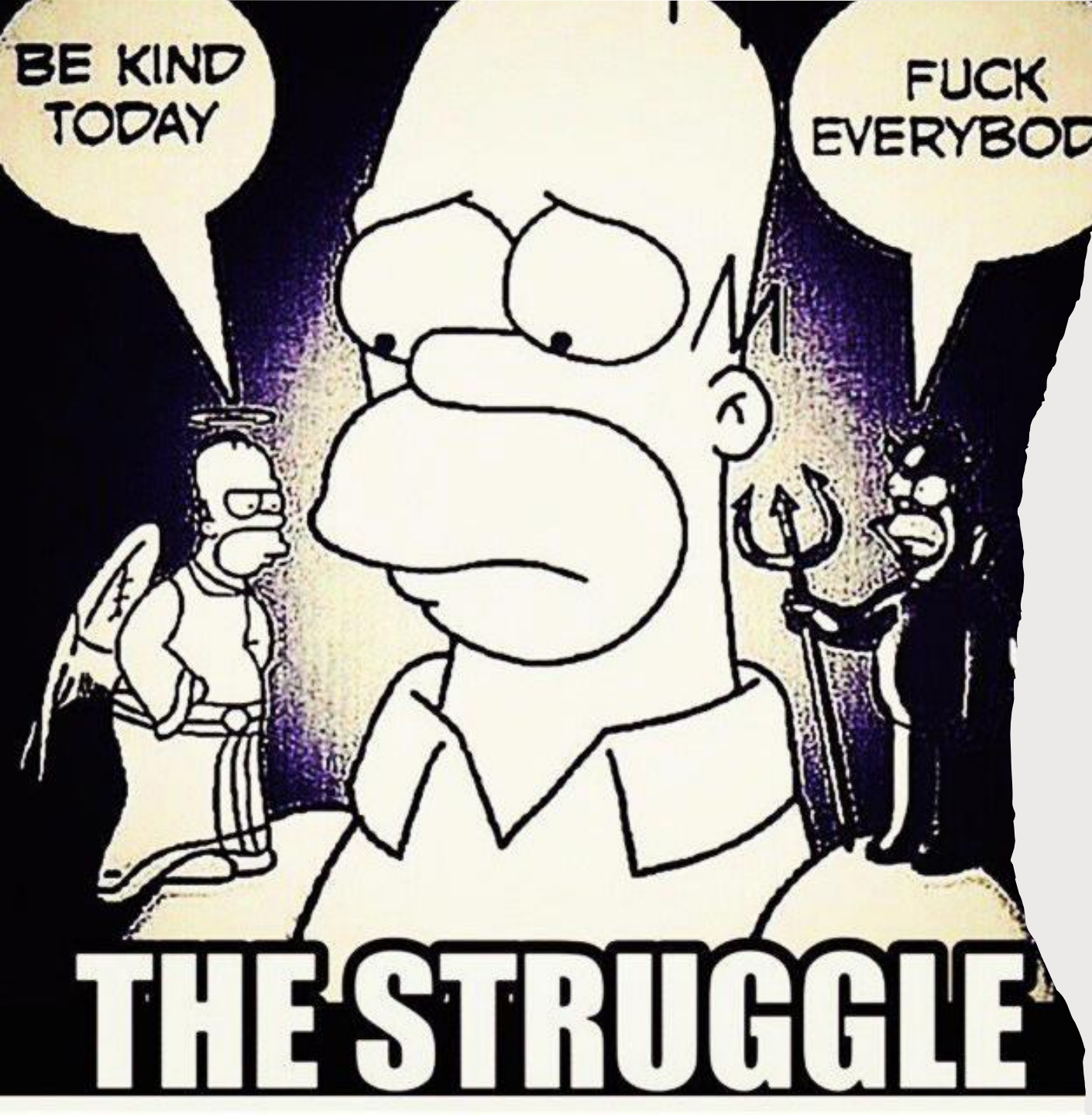

- Påstand
  - Vi synes fanget mellem lyst og pligt
    - Vi ved, hvad vi bør gøre
      - Mindre bil, bolig, kød, fly og dimser ses som et offer
    - Med fornuften kan vi måske nok se, hvad vi bør
    - Men vi har lyst til noget andet

Lysegrønt håb

- Mere viden?
  - Viden er en forudsætning, men ikke nok i sig selv
  - Vi er allerede travlt optaget af at lukke øjnene for det vi ved
    - Villet blindhed

- Mere moral?
  - Klimaskyld og klimaskam
  - En forudsætning for at se situationen i øjnene, men ikke nok i sig selv
    - Undskyldningerne og vreden står i kø

- Nye visioner om det gode liv?
  - Naturforundring

Pale Blue Dot
1990
Voyager 1
6 milliarder km

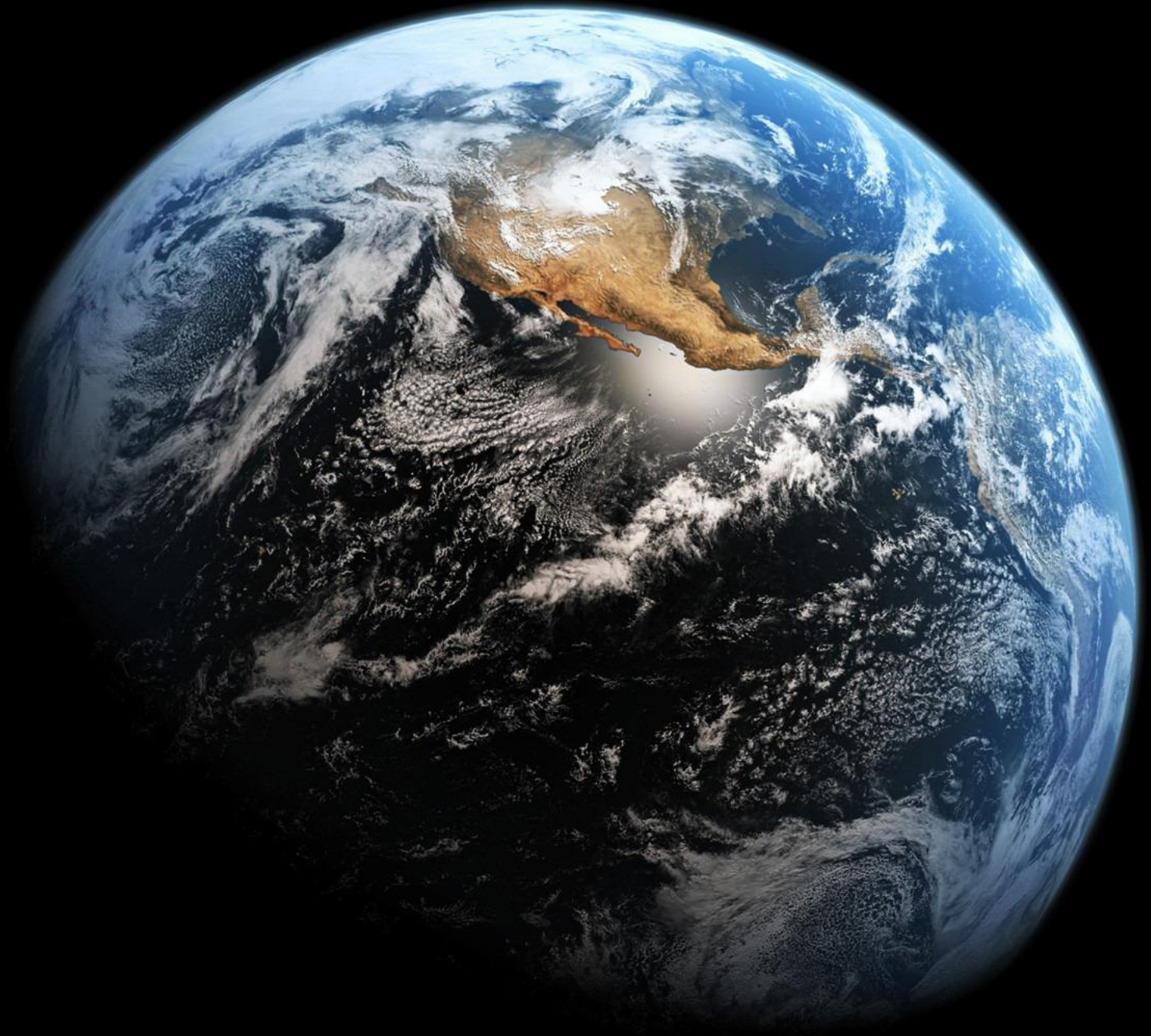

(c) Martin van Lokven
via EarthShots.org

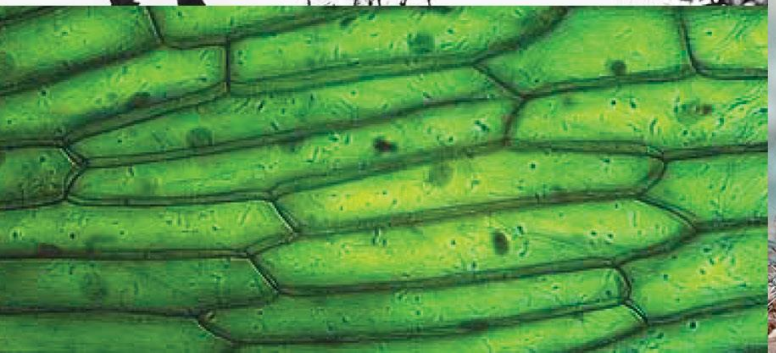

- **Naturforundring**
  - Gennem erfaringer med sind & krop opdage, at
    - Vi er medlemmer af et mere-end-menneskeligt fællesskab
    - Vi er de stærkeste i fælleskabet
    - Der er livsfylde i at søge at løfte ansvaret
  - Det begynder i hjertet
    - Hvis grøn transformationer en pligt… så løber vi fra den
    - Hvis den bæres af kærlighed… så gør vi det, så godt som vi kan

Theodosius den Store (**Theodosius 1.**, egl. **Flavius Theodosius** 11. januar 347 – 17. januar 395) var romersk kejser 379-395, og den sidste som regerede hele Romerriget.

Religion [redigér | redigér wikikode]

Under Theodosius sejrede kristendommen definitivt. I 380 indførtes søndagen som obligatorisk helligdag, og Theodosius gjorde den krstine tro til genstand for sin kejserlige befaling: "*Det er vor vilje, at alle de folkeslag, Vi hersker over, skal udøve den religion, som den guddommelige apostel Peter formidlede til romerne. Vi skal tro på Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd som én sand Guddom, idet de i ligeværdig majestæt udgør Den hellige treenighed. Vi befaler, at alle som følger denne regel, skal kaldes katolske kristne. De øvrige, som Vi holder for at være afsindige og sindssyge, skal bære skændslen af kætterske dogmer. Deres mødesteder skal ikke få navn af kirker, og de skal rammes først af guddommelig hævn og dernæst af den straf, Vi skal lade komme over dem på Vort eget initiativ, som Vi skal træffe i overensstemmelse med Guds dom.*" Theodosius udlagde sin egen vilje lig Guds, og i 380 lod han sig endog beskrive som "*den synlige Gud*".[2]

Theodosius den Store på mønt.

05.06.2017

Repræsentanter for Kongehus, regering og folketing deltog ved folkekirkens officielle markering af 500-året for reformationen. Foto: Hadserslev Stift / Lene Esthave.

10 March 1967, Volume 155, Number 3767 **SCIENCE**

The Historical Roots of Our Ecologic Crisis

Lynn White, Jr.

A conversation with Aldous Huxley not infrequently put one at the receiving end of an unforgettable monologue. About a year before his lamented death he was discoursing on a favorite topic: Man's unnatural treatment of nature and its sad results. To illustrate his point he told how, during the previous summer, he had returned to a little valley in England where he had spent many happy months as a child. Once it had been composed of delightful grassy glades; now it was becoming overgrown with unsightly brush because the rabbits that formerly kept such growth under control had largely succumbed to a disease, myxomatosis, that was deliberately introduced by the local farmers to reduce the rabbits' destruction of crops. Being something of a Philistine, I could be silent no longer, even in the interests of great rhetoric. I interrupted to point out that the rabbit itself had been brought as a domestic animal to England in 1176, presumably to improve the protein diet of the peasantry.

All forms of life modify their contexts. The most spectacular and benign instance is doubtless the coral polyp. By serving its own ends, it has created a vast undersea world favorable to thousands of other kinds of animals and plants. Ever since man became a numerous species he has affected his environment notably. The hypothesis that his fire-drive method of hunting created the world's great grasslands and helped to exterminate the monster mammals of the Pleistocene from much of the globe is plausible, if not proved. For 6 millennia at least, the banks of the lower Nile have been a human artifact rather than the swampy African jungle which nature, apart from man, would have made it. The Aswan Dam, flooding 5000 square miles, is only the latest stage in a long process. In many regions terracing or irrigation, overgrazing, the cutting of forests by Romans to build ships to fight Carthaginians or by Crusaders to solve the logistics problems of their expeditions, have profoundly changed some ecologies. Observation that the French landscape falls into two basic types, the open fields of the north and the *bocage* of the south and west, inspired Marc Bloch to undertake his classic study of medieval agricultural methods. Quite unintentionally, changes in human ways often affect nonhuman nature. It has been noted, for example, that the advent of the automobile eliminated huge flocks of sparrows that once fed on the horse manure littering every street.

The history of ecologic change is still so rudimentary that we know little about what really happened, or what the results were. The extinction of the European aurochs as late as 1627 would seem to have been a simple case of overenthusiastic hunting. On more intricate matters it often is impossible to find solid information. For a thousand years or more the Frisians and Hollanders have been pushing back the North Sea, and the process is culminating in our own time in the reclamation of the Zuider Zee. What, if any, species of animals, birds, fish, shore life, or plants have died out in the process? In their epic combat with Neptune have the Netherlanders overlooked ecological values in such a way that the quality of human life in the Netherlands has suffered? I cannot discover that the questions have ever been asked, much less answered.

People, then, have often been a dynamic element in their own environment, but in the present state of historical scholarship we usually do not know exactly when, where, or with what effects man-induced changes came. As we enter the last third of the 20th century, however, concern for the problem of ecologic backlash is mounting feverishly. Natural science, conceived as the effort to understand the nature of things, had flourished in several eras and among several peoples. Similarly there had been an age-old accumulation of technological skills, sometimes growing rapidly, sometimes slowly. But it was not until about four generations ago that Western Europe and North America arranged a marriage between science and technology, a union of the theoretical and the empirical approaches to our natural environment. The emergence in widespread practice of the Baconian creed that scientific knowledge means technological power over nature can scarcely be dated before about 1850, save in the chemical industries, where it is anticipated in the 18th century. Its acceptance as a normal pattern of action may mark the greatest event in human history since the invention of agriculture, and perhaps in nonhuman terrestrial history as well.

Almost at once the new situation forced the crystallization of the novel concept of ecology; indeed, the word *ecology* first appeared in the English language in 1873. Today, less than a century later, the impact of our race upon the environment has so increased in force that it has changed in essence. When the first cannons were fired, in the early 14th century, they affected ecology by sending workers scrambling to the forests and moun-

The author is professor of history at the University of California, Los Angeles. This is the text of a lecture delivered 26 December 1966 at the Washington meeting of the AAAS.

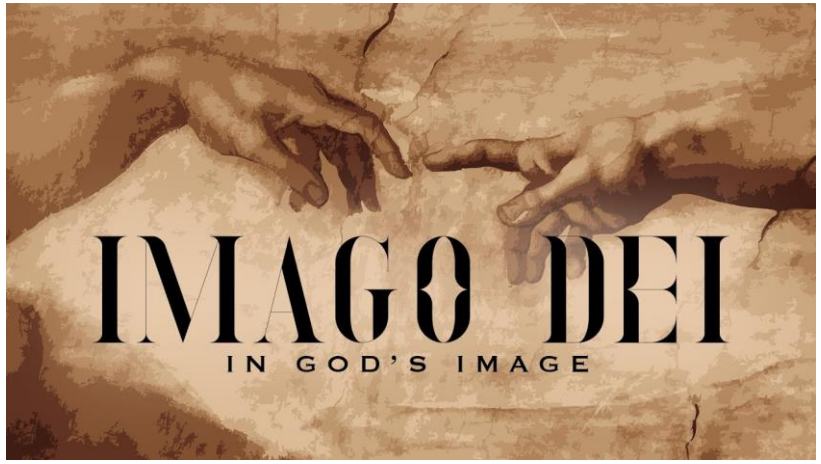

LAUDATO SI'

ON THE CARE OF OUR COMMON HOME

POPE FRANCIS

ENCYCLICAL LETTER

LAUDATO SI' GOALS

In the spirit of integral ecology, hope for the Earth and the Poor.

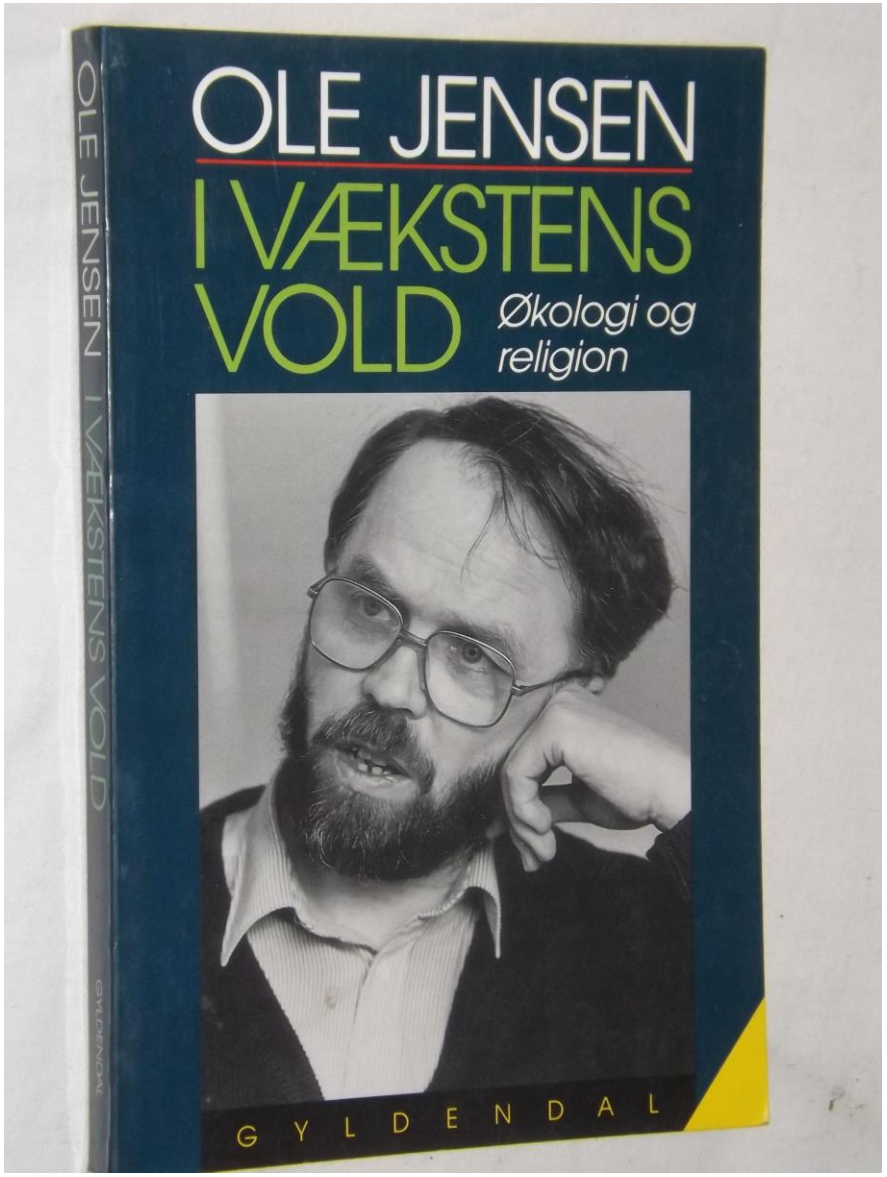
OLE JENSEN
I VÆKSTENS VOLD
Økologi og religion
GYLDENDAL
OLE JENSEN I VÆKSTENS VOLD
GYLDENDAL

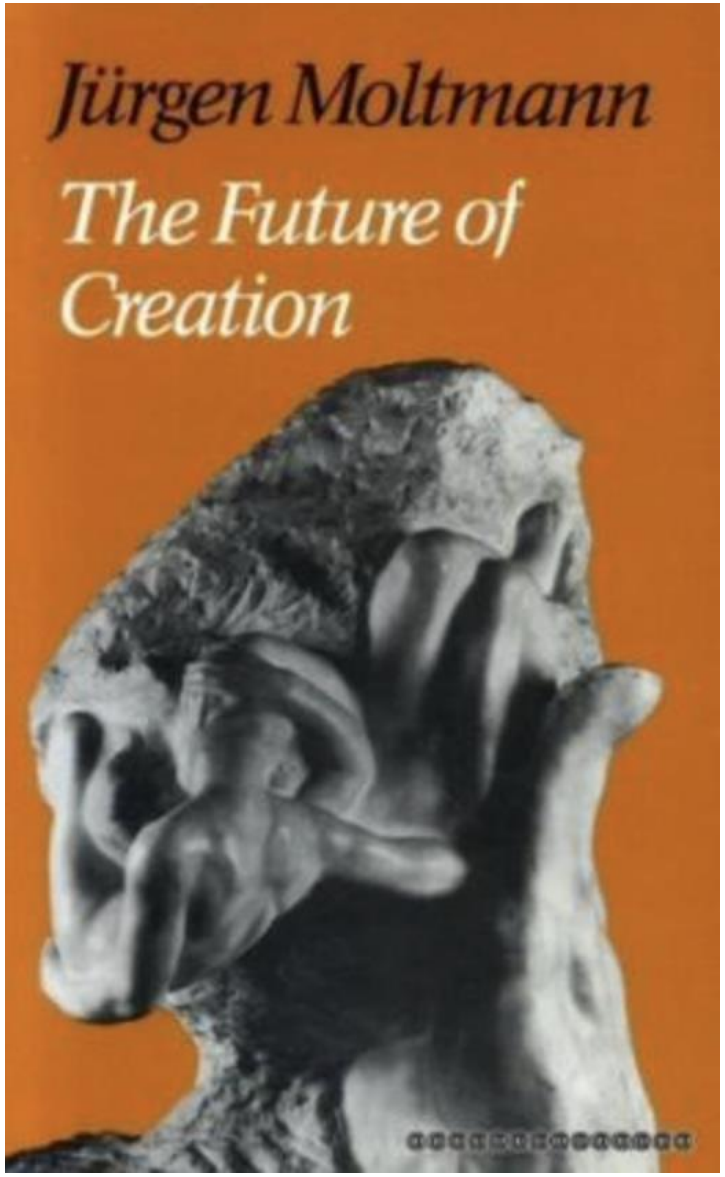
Jürgen Moltmann
The Future of Creation

רָדָה (radá) = Herske over

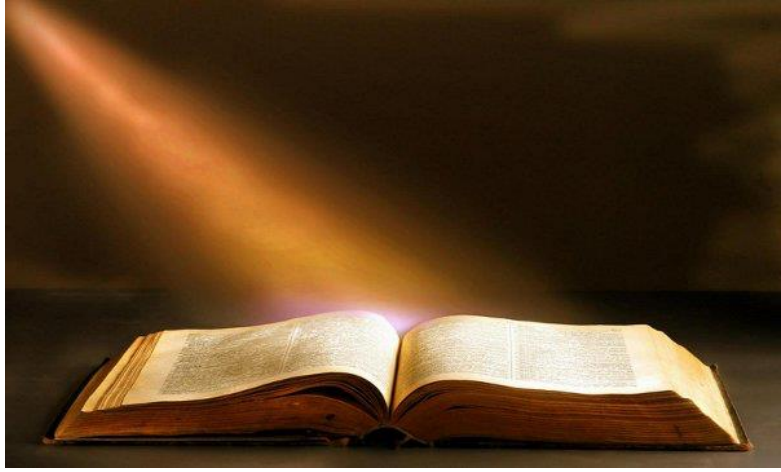

Da Gud havde skabt himlen og jorden, havet, solen, månen og stjernerne, planterne og dyrene sagde han: "Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os. De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden." Og Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem." (1.Mosebog)

רָדָה (radá) = Tage ansvar for

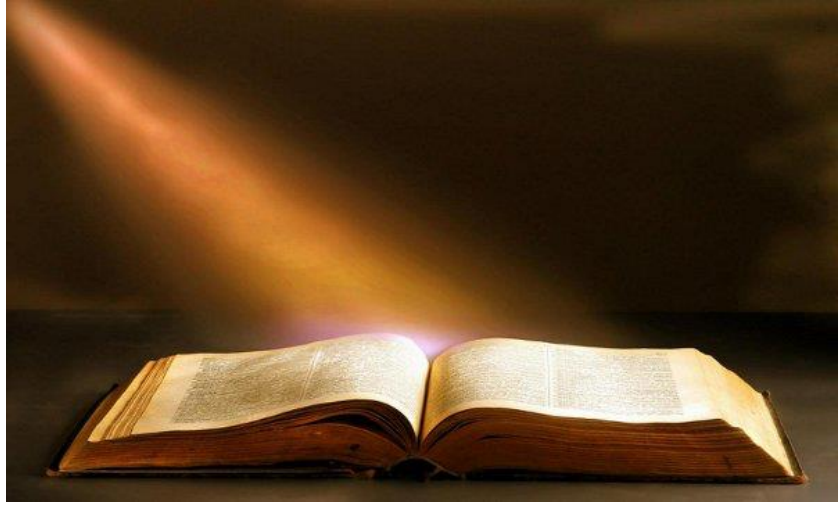

Da Gud havde skabt himlen og jorden, havet, solen, månen og stjernerne, planterne og dyrene sagde han: "Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os. De skal tage ansvar for havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden." Og Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem." (1.Mosebog)

- Mennesket som vokset ud ad og formet i samspil med resten af universet, kloden og det levende
  - Indfældet i et mere end menneskeligt livsfællesskab
- Gudbilledligheden forstået som relation, ikke evner
  - Det absolutte skel går mellem det skabte og uskabte – ikke mellem mennesket og alt det andet skabte
- Magt og ansvar
  - Gartnere og hyrder – ikke hærværksmænd

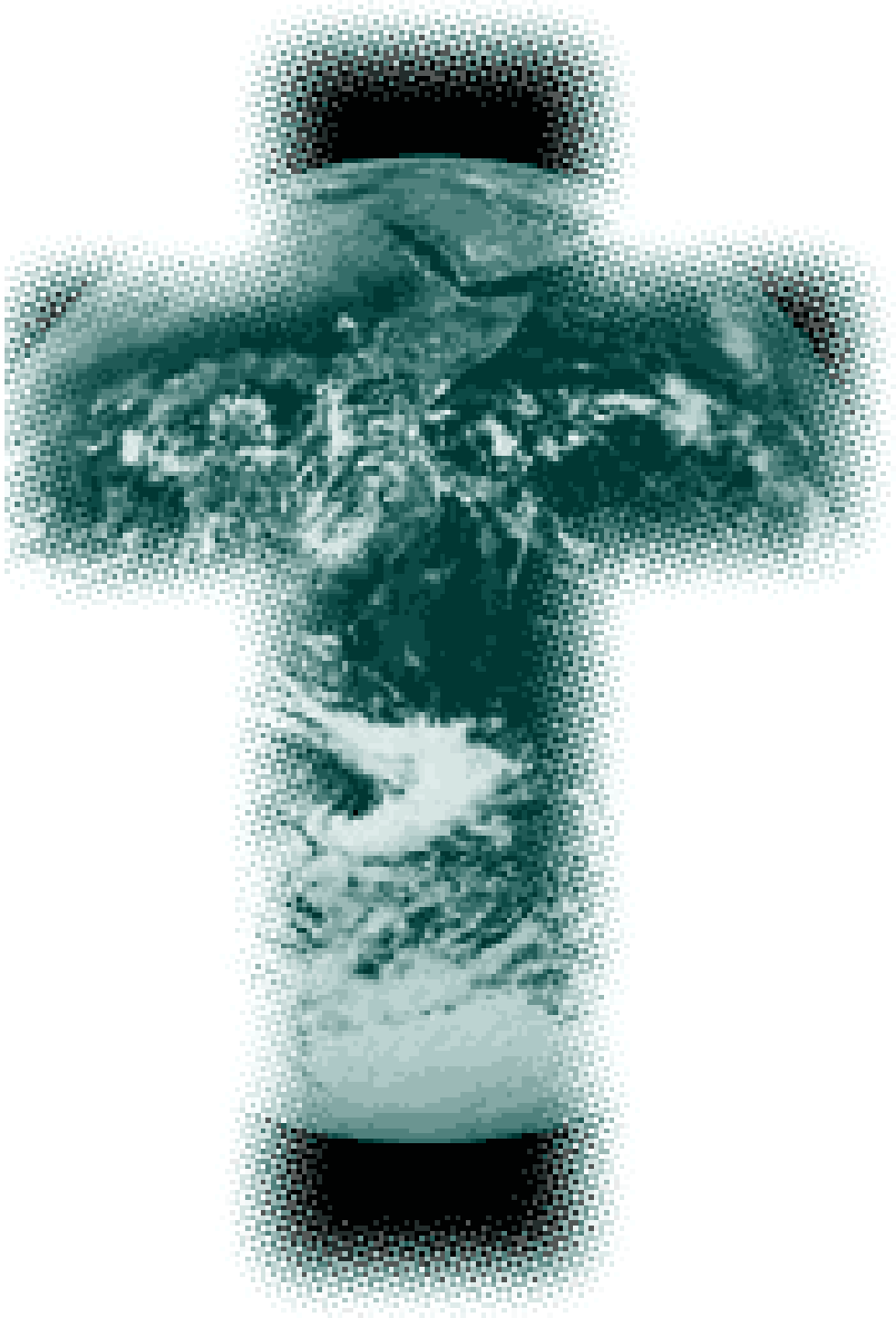

Gud, lad vokse i os et bånd af fællesskab med vores brødre; dyrene.
Til dem og til os har du givet Jorden som vort fælles hjem.
Lær os at forstå, at de ikke lever for os alene,
men for deres egen skyld og for dig

og at også de kan smage livets sødme

Basilius af Cæsarea (ca. 360)

- Håbløsheden sætter ind, hvis målet er, at problemerne skal kunne løses, så alt bliver som før

- Håbet findes i
  - At de negative effekter kan begrænses
    - For mennesker, dyr, planter og natur
  - At vejen, vi skal gå, i sig selv er en vej til gode og meningsfulde liv
  - At vi kan sige til de næste, at vi gjorde det bedste, vi kunne
    - Og det er vel den smukkeste arv, et menneske kan efterlade sig